

Kuujärven paikannimistöä.

Kuujärven kyläryhmä sijaitsee Vaaženin alueella 6—7 kilometriä pohjoiseen Syväristä ja toistakymmentä kilometriä luoteeseen keskisen Syvärin keskuspaikasta Vaaženista. Sen pienehköt kylät — *agveh*, *dogensü*, *hidniem*, *kukuoniem*, *novikuonderēn*, *paloniem*, *sola*, *sürd*, *tuošla* ja *ül'itši* — sijaitsevat lähekkäisten järvien loivilla rantamilla, ainoastaan *mečšuoñiem* on yksinäisenä, kauempana pohjoisessa Vaaženinjoen varrella. Kuujärven murre kuuluu lähinnä eteläisiin lyydiläismurteisiin, mutta aikoja sitten, ehkä vielä tämän vuosituhannen alussa, kuujärveläiset ennen karjalaistumistaan puhuivat »vepsää». Lyydiläismurteet-han ovat syntyneet karjalan ja vepsän sekaantumisesta.

Satoja vuosia takaperin, 1200—1400-luvuilla, Suuren Novgorodin kaupatie Vienan rikkaille turkisalueille ja lohijoille, muinaiseen Permaan, kulki Olhavanjokea Laatokkaan, Laatokasta Syväriä pitkin Ääniseen ja sieltä Vienanmerelle. Tätä kauppätietä myöten suuntautui pohjoiseen turkismetsästäjien ja kauppiaiden jäljissä myös slaavilaisia siirtolaisia, jotka ensinnä asuttivat tietenkin kauppätien varret. Jo 1300-luvulla Vaaženi oli Novgorodin tukikohtia¹, joista käsin tämä kaupunkivaltio aloitti Vepsänmaan, Aunuksen ja Vienan taloudellisen valloittamisen. Tätä työtä omalla tavallaan tukivat ne luostarit, joita jo aikaisin, 1500-luvulla, alkoi syntyä esimerkiksi Keski-Syvärin tienoille: Pirkinitšan (*pirklä*), Ladvan ja Vatsjärven monasterit². Niistä venäläinen kulttuuri ja venäjän kieli aloittivat tunkeutumisensa vepsäläiseen ympäristöön.

Tällä tavoin jo varhain Syväri ja sen venäläinen asutusvyö katkaisivat Kuujärven ja keskivepsäläisten yhteydet. Venäläiset siirtolaiset olivat vallanneet Syvärin eteläpuolisen alueen niin laajalti, että ennen sotaa lähimmät keskivepsäläiset kylät sijaitsivat kolmisen peninkulman päässä joesta. Alueen vanhoista vepsäläiskylistä *varbal* (Варбиничи) ja *petšlad* (Перченичи) olivat osaksi venäläistyneitä jo satasen vuotta sitten, Elias Lönnrotin liikkua alueella.³ Nykyisin ne samaten kuin naapurikylät *muljeja* (Мульевичи) ja *enaŗv* (Вонозеро) ovat täysin venäläisiä, *karhila* (Каргеничи), *kekārŗv* (Кекозеро) ja *kakoila* (Каковичи) olivat osaksi vepsäläisiä. — Aimo Turusen mainintaa Syvärin rantakyläiden *Kinulan* (ven. Киневичи) ja *tolstun* (ven. Речка) lyydiläisyydestä⁴ on sikäli oikaistava,

¹ Россия III s. 390.

² Списокъ населенныхъ Мѣстъ по свѣдѣнїямъ 1873 года. Johdanto.

³ Elias Lönnrotin matkat II s. 221 seur.

⁴ Lyydiläismurteiden äännehistoria I s. 5.

että näiden venäläisten kylien lyydiläiset olivat verraten myöhäisiä siirtolaisia Kuujärveltä.

Syvärin pohjoisrannoilla tilanne on samanlainen. Pohjoista lisäjokea Vaaženinjokea kulki venäläiset siirtolaiset valtasivat *sagilan* suuren pokostan (Согинский погост) venäläistäen sen, ja vaaženiläiset ulottivat retkensä jokea pitkin ja maitse aina Puhäjärvelle asti, jonka eräs eteläinen lahti ja kylä saivat nimen Важинская пристань (lyyd. *simaniisto*). Syvärin radan suunnalla olivat venäläistyneet Vatšjärven suuret kyläryhmät (esim. *pahačšaal*, ven. в Погаченицах 1563)¹, pohjoisrannan *därventa-guine* ja *kokoiñiem* olivat paraikaa venäläistymisprosessin kohteina, ja niistä pohjoiseen oli pitkä ryhmä täysin venäläisiä kyliä: *mägiselg*, *rīselg* (ven. Ревсельга), *taržaal* ~ *taržial* (ven. Таржеполь) ja *pädžūņselg* (ven. Пяжино), jotka erottivat Äänis-Vepsän Kaškanan suuresta salosta ja Puhäjärvestä.

Tähän Syvärin venäläisvyyöhön on kuitenkin jäänyt, kuten edellisestä huomaamme, merkkejä — paikannimiä — vanhasta yhtenäisestä vepsäläisasutuksesta.² Syvärin pohjoisrannalla, lähinnä Kuujärveä, tavataan kn. Корба, Дер. на реке на Свери Корба 1563³, josta kuujärveläiset käyttivät nimeä *korb(a)* (illat. *korbhe*), kauempana idässä Кезоручей (*kezoja*), Валдома (*valdamanderēñ*), Нисельга (*ñiselg*), vieläpä järventakuiset käyttivät Mjatusovasta illatiivimuotoa *māthaze*. Ja samaa on sanottava *sagilan* nimistöstä: kylien nimet ovat osaksi »suomalaisia» (esim. *sūrdām-mägi*, ven. Сюрьга, *đoukondū*, ven. Еконда, *kiviñiem*, ven. Каменныйна-волоок) ja luontonimet melkein kauttaaltaan (esim. *luposelg*, *perčsuo*, *sambodärv*, *vehksuo*). Vieläpä Syvärin rannoilla, Vaaženissa ja Uslankussa, oli sellaisia luontonomiä kuin *korboručšei*, *vieloja*, *koškojampolanĥ*, *ñisuo*, *hukampolanĥ* y.m.

Kuujärven kielelliset yhteydet säilyivät näin vain länteen, josta käsin, lähinnä Mägräjärveltä, oli voimakas aunukselaisekspansio, mikä epäilemättä on vaikuttanut Kuujärven sekä murteeseen että paikannimistöön.

Kuujärven paikannimistön yleissävy on selvästi lyydiläinen. Siinä tapraamme, vepsästä poiketen, lyydin pitkät vokaalit $\bar{a} > ua$, esim. *kuavselg*, *suabrūselg*, *suaroja*, *žuabdärv*, $\bar{ä} > iä$, esim. *därvenpiänñitūd*, *šiävi-ojāžeññitūd*, $\bar{u} \equiv$, esim. *đogeņsū*, *mūruosuo*, *tšūrojāñe*, $\bar{i} \equiv$, esim. *kīmsuo*, *sūrñit*. Poikkeuksia tunnen vain kaksi nimeä. Ensi tavun pitkä vokaali on

¹ Писцовые книги обонежской пятины 1496 и 1563 гг. s. 93.

² Vrt. Veikko Ruoppila, Ylisen Syvärin suomalaisperäisiä paikannimiä. Virittäjä 1943.

³ ПКОП 1496. и 1563 гг. s. 88.

lyhentynyt alueen yleisnimityksessä *kujärv*, jota tarkoittava alkuperäinen topografinen vesistömaastokin (järvi) on epäselvä. Yleisesti arveltiin, että se on sama kuin *пало́ниемдärv*, eräät tiedonantajat taas väittivät, että se on alueen useiden pikku järvien (*пало́ниемдärv*, *hodudärv*, *фомәнändärv*, *pagazdärv*) yhteisnimitys, jota vastannee vanha venäjänkielinen Озеро Лоянское, дер. на Лояницы озере на наволоке 1563.¹ Toinen esimerkki ovat arkaistiset *tiesarampeldod* (ja mahdollisesti *saraselg*). joihin sisältyy lyyd. *tiesuar*, veps. *tesar* 'tienhaara'.

Paikannimistön vokaalistosta pistää erityisesti silmään kehitys *ai* > *ā* (*äi* > *ā*), esim. *kiviojāžēnūtud*, *koverāne* (koski), *pohdāžēnīemak*, jollaisia muotoja tapaamme muillakin lyydiläisalueilla (Sandalanjärven tienoilla Konnussa *pohdāžed obodad*, Koukoiselässä *nīnāžed nurmed*) sekä myös etelävepsässä (esim. appellat. *rahāne*, *raudāžed*).² Kuujärven nimistön äänneasua selvästi luonnehtivia ovat myös *oi-*, *öi-*diftongin monet lyydiläiset variantit: *oi* ~ *ū* ~ *ū^o* ~ *uo*; *öi* ~ *ū* ~ *ū^ö* ~ *üö*, esim. *hongoiselg*, *varvūmägi*, *rebūmägi*, *rebū^omägi*, *duonuosuo*, *kučžuokogonabai*, *kukuonūtud*, *kukuohuoranūtud* (< kukoiharjannūtut), *därvuselg*, *lötūdärv*, *rämüösuo*. Eräissä paikoin, esim. Metsoiniemessä, on tapahtunut kehitystä *ie* > *ī*, esim. *talttīnūtud* (< talvitiennūtut), *talttīmägi*, *tšogantīnūtud*, *diaknīm*, vieläpä *uo* > *ū*, esim. *lapinsū*, *tšurusū*, *ojanūd*, joskin rinnalla voi kuulla myös muotoja *lapinsuo*, *ojasuod*, ja vepsäläistuntuinen *ei* > *ī* ainakin nimessä *ühitšetpolankad*.

Kuujärven nimistön ominaisuuksiin kuuluu lisäksi lyydin ja vepsän tyypillinen loppuheitto, esim. *aitsuo*, *kattildärv*, *timpeld*, *mürkmägi* (vert. veps. *Ä mörkmägi* 'jyrkkämäki'), *peřtsuo*, *pidgdärv*, *sitrajak*, vieläpä on heittynyt koko tavu tai sen aineksia, esim. *taltimpeld* (< talvitiempelto), *kočdogi*, *-därv* (< kontiajoki, -järvi), *hirdärv* (< hirvijärvi), *koikuar*, *-selg* (< koivukāra, -selkä), *honkuar* (< honkakāra), *vehdärv* (< vehkajärvi), *korđärv* (< korpijärvi). Lyhyen tavun jälkeisiä, poikkeuksellisia loppuheittotapauksia tunnen vain yhden: *reddärv* (< retujärvi).

Sekä lyydin että vepsän konsonantiston erikoispiirteistä tavataan nimistössä *g*, *d*, *b* umpitavun alussa, siis *dogensū*, *šigankuar*, *dogirandanīemak*, *selgändärv*, *hārgämmägi*, *virganīemak*, *unduzdärv*, *lambazdärv*, *vihelduzdärv*, samoin painottoman tavun vokaalin jälkeisen tavun alussa (jolloin eräissä nimissä esiintyy loppuheitto), esim. *korgedmättaz*, *oigelkošk*, *sangedanīemenpeldot*, *valgeddärv*, *lähtkempeldod*. Muutamissa nimissä (ja appellatiiveissa) on tapahtunut kehitys *u* > *u*, esim. *saumrand*, *külūsau-*

¹ ПКОП 1496 и 1563 гг. s. 86.

² Lauri Kettunen, Löunavepsa häälik-ajalugu II s. 58.

vuompeld (< külusalvoinpelto), vepsäläisvärितteinen on pn. *peldollidn*, Lotinapellon kuujärveläinen nimitys, ja vepsään viittaa ennen kaikkea runsas sisäheitto, esim. *haižmandärv* (< haiseman-), *hidmenderēn* (< hidniemen-), *huablähtkenrand* (< häpalähteyen-), *hazanhaumhealuod* (< -halmehen-), *höštökönränd*, *hötiömäthanrand* (< -mättähän-), *iltanķanķanķanselg*, *isakmpaatķemmägi* (< -palteyen-) *đoučšemmäthampiä*, *kanķham-peldod*, *kašnammägi* (< kaskanen-), *kiehrändärv* (< kiehkerän-, vrt. Pyhäjärvellä *kiehkerälambi*, veps. Ä *kehkar* 'pyöreä'), *lendjampautkempeldod* (< -palteyen-), *lietkenrand* (< lētteyen-), *mäthampeldod*, *oiktañ-ñitud* (< oigedan-), *pehvanķaugoldärv*, *radapautkempeldod*, *riepuohaumheņsuo*, *šūrülähtkempeldod*, *tuošlanderēn* (< täskalan-, vrt. поч. в Ташкиничях Пкоп 1496 u 1563 гг. s. 86), *vaugmanķuar* (< valkamanķāra), joista eräissä on voinut tapahtua koko tavun kato. Niinikään epälyydiläisiä, mahdollisesti aunukseen viittaavia tai yksikön genetiivimuotojen analogiaa, ovat sellaiset mon. gen. muodot kuin *kuopmäthiññitud*, *riepuohaumhiñselg*, *sauminrand*, *süriññittuiññiemak*, *viarūhaumhiñselg* (Kaškanassa esim. *soisuarideññitud*, *toktikanķahidemmägi*).

Yhteinen lyydiläisvepsäläinen piirre Kuujärven paikannimistössä ovat eräiden appellatiivien ja *no*-postposition yhteenliittymät: *kūpinnopolanķ*, *đuamannopolanķ*, *kūzennopolanķ*, *ristannoñitud*, *hoņgannoñitud*, *koivunnoñitud*, joissa postpositio *no* on merkitykseltään sama kuin lyydiläismurteiden *-nu*, *-lu*, *-nü*, *-ñ*, *-ñi*, *-li*, *-ñi*, *-ñuo*, *-liö*, *-no*, *-ñuste*, *-nu*, *-ñü*, *-ñuste* 'luo, luona' (Kujola), veps. Ä *-no* (Peltola), ojattivepsän *-no* (Genetz), veps. E *-non*, *-nost*, *-non*, *-nost*, *-ñ* (Kettunen), mistä käy selville Kuujärven nimistön ja vepsän *-no*-johtimen identtisyys (vrt. veps. Ä *pertinno*, *poiganno*, veps. K *tšasovnannopeldod*). Muualta lyydiläisalueelta en nimityyppiä tunne, mutta ryhmään kuuluu pn. *kūzellō*[*pellod*] Tulomajärven Koivuselästä.

Mielenkiintoinen Kuujärven nimistössä esiintyvä kollektiivijohdin tavataan esim. kylännimessä *agveh* ~ *agv(e)henderēn*, joka on samaa tyyppiä kuin veps. Ä *mišukveh* ja *ziñkveh*, kylänosia, joihin sisältyvät henkilönimet *mišuk* ja *ziñk*¹ sekä johdin *veh*. Kylännimessä *agveh* ovat osina lyyd. appellat. *agd* 'pää (nuoran, kylän, pellon j.m.s.), loppu' (Kujola), veps. K *ag*, *agg* 'pää, loppu', veps. E *agv*, gen. *agjan* 'ots, äär' (Kettunen LVHA I s. 29), mikä kuvastuu eritoten nimen aunukselaisessa muodossa *agdvehenderein* (A. Joen tiedonannon mukaan), sekä johdin *veh*, joka tunnetaan esim. lyydin sanassa *poigoveh* ~ *poigovē* 'poikue' (Kujola). Johdin

¹ Viljo Nissilä, Lisä venäläisperäisiin henkilönnimiin Itä-Karjalan paikannimistössä (Suomi-kirjan eripainoksia 17) s. 27, 35.

esiintyy myös karjalan sanoissa *linnuveh*, *külöveh*, *metšöveh*, *randoveh*, *poigoveh*, *kolatselgüveh* 'Kolatselän asukkaat', suomen karjalan sanassa *poikuve* (Tohmajärvi), ja se on sama kuin kirjakielemme *-ue*' johdin, jonka esiintyminen sekä lyydissä että vepsässä tuo uutta valaistusta sen syntyperään.¹ Johdin tavataan esim. seuraavissa Keski-Vepsän paikannimissä: kn. *sadovéh* ~ anal. *sadovéz* (ven. Сотский погост), *selgöeh* (ven. Каза-чево), *orgóeh* (ven. Подгорье), *agóeh* (ven. Озадки конец), jotka ovat Mäki-järven osakylä. Ryhmään on luettava myös Aunuksen Ylä-Vitelen kn. *mägöveh* ~ *mägeveh* (ven. Нильгина гора).

Vepsäläisyhteyksiin viitannee myös seuraava Kuujärven paikannimi-tyyppi: *kivišimkuar* (kivikkoinen lahti), *kivišimnütud* (kivikkoniittyjä), *madožimaņselg* (käärmeinen metsikkö), *madožimaňnütud* (käärmeisiä niittyjä), mihin todennäköisesti on yhdistettävä Suomen paikannimistöä Kurkijoelta Heinsimä, Heinsimänsaari sekä rekonstruoitu Tervasima (Tervus), Tervozimskaja veš v. 1500.² On arveltu, että 'sima' ainakin eräissä Suomen paikannimissä on mahdollisesti sama kuin pohjoisvenäläinen lainalta tuntuva muresana *šima* 'Gipfel, Spitze, Kopf; die oberste (auf einen Getreideschober aufgestülpte) Garbe'³, mutta *kumpu* topografisesti ei ole millään lailla leimaa antava kuujärveläisille -žima-maastoille. Pikemminkin kuujärveläiset paikannimet ovat yhdistettävissä esim. kaškanalaiseen nimeen *nižemampeldod*, *-nütud* (< nini-), lyydiläiseen appellatiiviin *kalmižom*, *kaľmužem*, *kalmižem*, *koumžom*, aun. *kaľmožem(a)*, *kaľmužem(u)*, karj. *kalmižom*, Suojärven karjalan *kaľmožimo*, *kalmižima* 'kalmisto, hautausmaa', lyyd. *huabžom* 'haavisto'. Heikki Ojansuun selitykseen, että *kalmižoma* sanassa on *izo*-johtimen lisäksi vielä *ma*-johdin, kuten se esiintyy *ize-* (nominat. *ine-*) johtimen lisäksi esim. karjalan sanassa *šinižomä* 'mustelma' (vrt. aun. *šinine* 'sininen, mustelma')⁴, näyttää myös yhtyvän Jalo Kalima, joka suomen *maisema* sanassa näkee kahden johtimen (*-iso* ja *-ma*) yhdynnäisen, joskin odottaisi muotoa **maisoma*. Maisema sanan *e* on analoginen ja karjalan *kaľmožimo* < *kalmižomo*.⁵ Äänisvepsässä tavataan kuitenkin sekä äänneasultaan että merkitykseltään samanlainen, vielä elävä lokaalikollektiivinen johdin *-šom*, *-žom*, joka merkitsee samaa kuin

¹ Vrt. M. Rapola, Kollektiivinen johdin *-ue*'. Virittäjä 1918, jossa johdin on selitetty sekundääriseksi. Vepsäläisistä esimerkeistä päätellen johdin tuntuu kuitenkin primääriseltä, ellei se sitten ole analoginen laina.

² Novgorodin vatjalaisen viidenneksen henki- ja verokirja v. 1500 ja J. J. Mikkola, Hämärän ja sarastuksen ajoilta s. 193.

³ Vrt. Jalo Kalima, Äänisen tieno on paikannimiä. Virittäjä 1941 s. 324.

⁴ Yhtä ja toista karjala-aunuksesta ja vepsästä. II (Virittäjä 1917 s. 116—117).

⁵ Jalo Kalima, *Maisema*. Virittäjä 1945 s. 200—201.

veps. Ä *-(i)št* (suom. *-sto, -stö*), esim. *koivžom*, veps. *koivišt* 'koivisto', *habžom*, veps. *habišt* 'haavisto', *koumžom*, veps. *koumišt* 'kalmisto', *bolžom* 'puolapaikka', *lepšom*, veps. *lepišt* 'lepistö', *küşšom* 'kuusisto', *siñižom* 'sinelmä, mustelma'. Veps. K Šimjärveltä Tunkelo VKÄH s. 233 mainitsee sellaisen appellatiivin kuin *marğžom* 'marjikko'. Jo aikoinaan Setälä FUF II s. 261 ja Paasonen SUST XLI s. 61 ovat osoittaneet, että tämä kollektiivijohdin vastaa suomen sanoja *sema* 'hop, samling af olika ämnen' ja *soma* 'mängd, myckenhet' (Lönnr.). Joskin kuujärveläisten nimien johdin *-žim* on vokaaliltaan epäselvä, yhdistäisin silti nimiryhmän tähän samaan tyyppiin, johon epäilyksettä kuuluvat myös Suojärven karjalan variantit *kaamožimo* ja *kalmažima*. Liekö s:stä kehittynyt soinnillinen sibilantti ž ollut vaikuttamassa *e > i* kehitykseen? Tältä kannalta katsottuna kurkijokelainen Heinsimä-nimikin ansaitsisi uuden tarkastelun.

Johdinta, joka siis on eritoten äänisvepsäläinen, tavataan myös Äänis-Vepsän nimistöissä ja muuallakin: veps. Ä *mántšom* (appellatiivina nykyisin tuntematon), *úžom*, *hapšom* (appellat. *habžom*), *haukšom*, *horškšom*, veps. K *koižom* (kylä), Keski-Syvärillä *negežim* ~ *negežimänderēn*. Lisäksi tunnen lyydiläisalueilta tyyppiin kuuluvat viitanalaiset paikannimet *koižomañ-ñitud* ja *homžomanselge, -nurmed* (< honka-).

Muita vokaalistoltaan tai johtimiltaan vepsäläisväritteisiä paikan-nimiä mainittakoon lopuksi *viheldondärv, -suo, peigoldärv* (lyyd. *peigal*, veps. Ä *peigol*, veps. E *peigō*), *garbolniem* (lyyd. *garbaal*, veps. E *garbō*), *kaugoldärv, ujutežniemak, jossa -ež* loppu on tyypillinen vepsäläinen (vrt. kuitenkin lyyd. *viritez* 'sytyke', *vihtez* '(ansan) vihit').

Epäilemättä voisimme tehdä myös merkittäviä sanastollisia huomioita Kuujärven paikannimistöistä, mutta »Lyydiläismurteiden sanakirja» ei ole tähän tarkoitukseen riittävän tarkka eikä keskivepsän sanastoa ole ollut käytettävissä ensinkään. Nimistöön sisältyvästä appellatiivisesta sana-aineistosta voi kuitenkin tehdä pieniä johtopäätöksiä. Lyydiläismurteiden appellat. *korb* 'korpi' on appellatiivina tuntematon (tai ainakin harvinainen) Kuujärvellä samaten kuin Keski-Vepsässä, mutta nimistöissä tapaamme siitä jälkiä: *korďärv* (ven. Корбозеро), *korpsuared* ja keskisellä Syvärillä jo mainittu kn. *korb(a)*. Maastotermi on alueella korvattu *org*-sanalla, esim. *mustorg, reddärvenorg, muororg* (< marjaorko). Lyydiläisalueella tuttu kalliio-sana (esim. Kaškanassa *kallomperä*) on Kuujärvellä tuntematon, samaten lyydin *lamb*-sana, jota Kuujärvellä (ja Keski-Vepsässä) vastaa appellat. *ďärv*. Muistona sen aiemmasta esiintymisestä ovat Kuujärven ja Sagilan välimaastossa tavattavat paikannimet *lambďärv* ja *lambigdärv* (lyyd. *lambik* 'lammikko'). Sekä äännesultaan että merkitykseltään on siihen yhdistettävä alueella tunnettu appellat. *lammen*, gen. *lamnen* (< ?lampe-

nen)¹, jolla tarkoitetaan Vaaženinjoessa olevia laajentumia (lampia), suvantoja, esim. *vuazeni* ламмен, лурламмнен, *birikuol* ламмен, *šitiko* ламмен, *išürü* ламменselg, *pür* ламнеññütud jne. — Todennäköisesti vepsäläinen on Keski-Syvärin kylännimi *vaadam(a)* ~ *vaadamañderēñ* (ven. Валдома), joka on yhdistettävissä veps. Ä appellatiiviin *vaadmad* 'valkamat' (maist. R. Peltolan yst. ilmoitus).

Lyydiläismurteiden *laht*, veps. Ä *lahte*, tavataan harvinaisena, merkitykseltään hämärtyneenä Kuujärven (ja Keski-Vepsän) nimistössä, esim. *mieklahtkuar*, *-niemak*, *mieklahtēññütud*, *-rand*, *lahtepeldod*, *-rand* ja vanhassa nimistössä Дер. в лахте, поч. на Калмой лахте Пюоп 1496 и 1563 гг. s. 86, 89. Jo Pyhäjärvellä ja Kaškanassa lahti-termin on syrjäyttänyt venäjältä lainattu guba-sana, niin että esim. Pyhäjärvellä ovat harvinaisia sellaiset paikannimet kuin *laht* (kylännimi), *lahtellambi*, *lahtemmägi*, *kañmuoilaht*. Kuujärvellä on 'lahden' funktiossa yksinomaan appellatiivi *kuar*, pl. *kuarad*, veps. K *kar*, pl. *karad* 'bucht in einem see oder meer; kerbe, einschnitt, loch'², ympäristön venäläismurteisiin lainautunut кара, joka tavataan esim. venäläistyneen Ostretšinitsyn (*ahnuz*) pokostan paikannimistössä (Тимошкина кара, Демидова кара y.m.). Kuujärven lahtien nimitykset ovat siis seuraavanlaisia: *hebokuar*, *hodurandañkuar*, *härkkuar*, *pačšukuar*, *ruodiškuar*. Lisäksi appellatiivi *kuar* esiintyy yhdysperäisten paikannimien määräysosana, esim. *kuarammägi*, *kuarselg*, *kuarāññütud*. Kaara-termi on tunkeutunut Pyhäjärvelle asti, missä tavataan esim. nimet *kuare* (kylä), *hışkuare* ~ *hışkuarañguba*, *hodariñkuarañguba*, *rūmuoikuare*, joissa *kuare*-sanan merkitys on kuitenkin hämärtynyt. Termi on mahdollisesti samaa juurta kuin lyydin *kuar*, pl. *kuarad* 'veneen kaari', suom. *kaari*.

Kuujärven paikannimistössä on, kuten oli odotettavissa, selvä lyydiläinen väritys. Keski-Vepsän läheisyys ja toisaalta pitkät erämaataipaleet lyydiläisiin naapurikyliin ovat osaltaan syynä siihen, että vepsäläispiirteitä on voinut säilyä tavallista enemmän juuri Kuujärvellä. Nämä piirteet ovat osaksi äänteellisiä ja sanastollisia, mutta niitä tavataan myös johtopäätteistössä.

Viljo Nissilä.

¹ Nimen äänteellisestä asusta vrt. appellat. *lemmen*, g. *lemmenen* (Lauri Hakulinen, »Tuliperäisiä» affektisanoja. Kalevalaseuran vuosikirja 22 s. 18).

² Jalo Kalima, Die ostseefinnischen Lehnwörter im Russischen s. 104.